

AVRUPA BİRLİĞİ VE SELF DETERMİNASYON: "İSKOÇYA" ÖRNEĞİ

Hakan CAVLAK

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
Uluslararası İlişkiler Bölümü
hakancavlak@gmail.com

Büşra CELEP

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Küreselleşme ve Uluslararası İlişkiler
Anabilim Dalı
clpbusra59@gmail.com

ÖZET

Savaşın sonra Avrupa ülkeleri hem yeni bir savaştan kaçınmak hem de ekonomik kalkınma gerekçeleriyle bütünleşme yolunu seçmiştir. Bu süreçte Avrupalı kimliği oluşturma çalışmalarında ulus-devlet ve ulusal kimlik kurma sürecinde kullanılan imgelerden yararlanılmıştır. AB'yi oluşturan ülkeler çok farklı ulusallıklardan meydana gelmektedir. Bu anlamda yürütülen ortak Avrupalı kimliği oluşturma çalışmaları ulusal kimlikleri ortadan kaldırmayan, "farklılık içinde bütünleşme" anlayışı üzerine kurulması amaçlanmıştır. Ancak AB'de uluslar düzeyinde belli bir aşama kaydetmiş bu anlayış İngiltere, İspanya, Fransa da etnisiteye dayalı talepler nedeniyle kısmen eksik kalmıştır. Örneğin İngiltere'de İskoç etnik grubu bulunmaktadır. İskoç halkı bağımsızlıklarını talep etmişlerdir. İngiltere hükümeti de İskoçlara bağımsızlık referandumu düzenlemelerine izin vermiştir. Anayasal olarak önünde hiçbir engel bulunmamasına rağmen İskoçlar referandumda çoğunlukla hayır demiştir. "Ulusların kendi kaderini tayin etme" teorisi çerçevesinden bakıldığında İskoç halkının verdiği bu karar oldukça ilginçtir. Bu çalışmada öncelikle kavramsal olarak kimlik, etnik kimlik ve etnik grup kavramları kısaca incelenerek self determinasyon kuramına değinilecektir. Ardından İskoçların bağımsızlık referandumunda çoğunlukla "hayır" demeleri kendi kaderlerini kendileri belirleme ilkesi çerçevesinde değerlendirilecektir. Son bölümde ise İskoçya'da yapılan referandumda İskoç halkının "Kendi Kaderini Tayin Etme" teorisi bağlamında AB'nin etkisi nedir? sorusuna cevap aranacaktır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Ortak Kimlik, Etnik Grup, İskoçya, Self Determinasyon

EUROPEAN UNION AND SELF DETERMINATION: THE CASE OF SCOTLAND

ABSTRACT

After the war, the European countries chose not only to avoid a new war, but also they have chosen to be integrated on the grounds of economic development. In this process, European identity creation studies utilized the images used in the process of nation-state and national identity formation. The countries that make up the EU come from many different nationalities. In this sense, the common European identity-building efforts are aimed at building on the understanding of "Unity in Diversity" which does not abolish national identities. However, this understanding, which has achieved a certain level at the national level in the EU, is partially lacking in Britain, Spain and France due to ethnicity-based demands. For example, in the UK there is a Scottish ethnic group. The Scottish people demanded their independence. So, the British government allowed the Scottish to organize a referendum on independence. Despite the absence of constitutional obstacles the majority of the Scottish voted no in the referendum. This decision of the Scottish people is quite remarkable when it is assessed by the approach of "the nation's self-determination". In this study, the concepts of identity, ethnic identity and ethnic group will be briefly examined in reference to the theory of self-determination. Then, the vote of the Scottish during the

independence referendum will be evaluated within the framework of self-determination. Finally, the study will investigate the effect of the EU in the Scottish independence referendum in the context of "Self-Determination".

Key Words: European Union, Common Identity, Ethnic Group, Scotland, Self Determination

1. GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşının ardından Avrupa'da savaşın getirdiği yıkımı kaldırmak için Avrupa ülkeleri tarafından savaşın getirdiği ekonomik, sosyal ve siyasal yıkımın olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak diğer taraftan da gelecekte yeniden çatışma halini ortadan kaldırmayı amaçlayan çalışmalar başlatılmıştır. Almanya, İtalya, Fransa, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'un Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu (AKÇT) kurmasıyla çalışmaların ilk adımı atılmıştır. 1957 yılında AKÇT'ye üye olan altı ülke Roma'da bir araya gelerek Roma Antlaşmasını imzaladılar. Roma Antlaşmasıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nun (EURATOM) kurulmasıyla ekonomik alanda bütünlük sağlama çalışmaları devam etmiştir. 1960'lı yılların sonunda bu üç topluluk tek bir çatı altında birleşerek Avrupa Topluluğu (AT) adını almıştır. 1987 yılında yürürlüğe giren Tek Avrupa Senedi ile Avrupa bütünleşmesine yönelik önemli bir adım atılmıştır. 1992 tarihinde imzalanan 1993 yılında yürürlüğe giren Maastricht Antlaşmasıyla Avrupa Topluluğu'na üye devletler arasında siyasi bir birlik oluşturma fikri hayata geçirilerek Avrupa Birliği (AB) kurulmuştur (Şen, 2004:1).

Yirminci yüzyılın sonlarına gelindiğinde ekonomik işbirliğinin ötesinde siyasal bir birlik olma fikri kimlik tartışmalarını da meydana getirmiştir. Meydana getirilen ekonomik ve siyasal bir birlik olma fikri tartışmaları bir kimliğin olması gereğini doğurmuştur (Şen, 2004:1). Ve ortak bir Avrupalı kimliğinin oluşması için çalışmalara başlanmıştır.

Avrupa Birliğine üye olan ülkeler çok farklı ulusallıklardan meydana gelmektedir. Bu anlamda yürütülen ortak bir kimlik oluşturma çalışmaları "aynılıklar ve benzeşmeler" yerine ulusal kimlikler ortadan kaldırmayan "farklılık içinde bütünlük" anlayışı üzerine oluşturulmaya amaçlanmıştır (Gürkaynak, 2011:8).

Fakat AB'de uluslar düzeyinde belli bir aşama kaydetmiş bu anlayış İngiltere, İspanya, Belçika, İtalya ve Fransa da etnisiteye dayalı talepler nedeniyle kısmen eksik kalmıştır. Örneğin İngiltere'de İskoç etnik grubu bulunmaktadır.

Bu etnik gruplar arasında İskoçlar, 1970'lerde Kuzey Denizi'nde petrolün bulunmasıyla İskoç milliyetçileri kendi doğal kaynaklarına ve gelirlerine daha fazla sahip olma ve İskoçya'nın kendi kendine yeterli bağımsız bir devlet olması gerektiğini savunmaya başlamışlardır (Taşdemir, 2016:658). 1998'de İskoç parlamentosu kurulmuş ve 1999'da parlamento ilk defa Edinburgh'ta toplanmıştır. 2007 yılı seçimlerinde İskoç Ulusal Partisi (SNP) azınlık hükümeti kurmuştur. 2011'de yapılan seçim SNP'nin zaferiyle sonuçlanmış ve "bağımsızlık" İskoçya'nın siyasi gündemine oturmuştur. Bunun sonucunda ise Britanya hükümeti İskoçya Parlamentosunun bağımsızlık referandumu düzenlemesine izin vermiştir. (Taşdemir, 2016:658) Fakat 18 Eylül 2014 yılında yapılan referandumda beklenen sonuç çıkmamıştır. Katılım oranının yüzde 84.16'yı bulduğu referandumda, sandıktan 2 milyon bin 926 "hayır" oyuna karşılık, 1 milyon 617 bin 989 "evet" oyu çıkmıştır (Bora, 2014). Görüldüğü üzere İskoçlar, "kendi kaderlerini kendileri belirleme" haklarını kendilerine

tanınan bağımsızlık referandumunda az bir farkla "hayır" diyerek İngiltere'de kalmayı tercih etmişlerdir.

Self determinasyon kuramı, tarihsel olarak ilk olarak insanların kendi mezhebini serbestçe belirleme hakkı olarak ortaya çıkmıştır. Fakat ilerleyen zamanlarda aydınlanma çağına gelindiğinde self determinasyon kuramı, bireyin kendi kaderini kendisinin belirleme hakkı olarak belirlenmiştir (Aydın, 2017:531). Stalin, halkların egemenliğini ve egemenliği altında yaşadıkları devletten ayrılma haklarını Komünist Partisinin menfaatlerinin izin verdiği ölçüde kullanabileceklerini savunmuştur. Wilson ise, 18 Ocak 1918 tarihli 14 ilkesinde self determinasyon ilkesini ileri sürmüş ve liberal ilkeler doğrultusunda halkların kendi kaderini tayin haklarının olduğunu vurgulamıştır (Aydın, 2017: 531). Richard T. De George self determinasyonu halkın idaresi altındaki yaşadıkları veya yaşayacakları hükümeti seçme hakkı olarak tanımlamıştır (Aydın, 2017:531). Bu açıklamalar ışığında self determinasyon, herhangi bir silahlı çatışma veya terör yöntemlerine maruz kalmadan halkların anayasal düzlemde ekonomik, siyasi, kültürel geleceğini belirleme hakkı olarak değerlendirilebilir. Self determinasyon çerçevesinde İskoçya'ya baktığımızda, herhangi bir silahlı çatışmaya veya teröre başvurmadan demokratik yollarla bağımsızlıklarını talep etmiştir. İngiltere İskoçya'ya anayasal düzlemde engel çıkarmayarak referanduma gitmesine izin vermiştir. Fakat İskoç halkı, Birleşik Krallıktan ayrılma durumunda Avrupa Birliği vatandaşlığından çıkarılma korkusunu yaşadıkları için referandumdan "hayır" çıkmıştır. Yaşanan gelişmelerden hareketle İskoçya önünde engel olmamasına rağmen İskoç halkı referandumda "hayır" demiştir. İskoç halkının referandumu bu şekilde sonuçlandırması "kendi kaderlerini tayin etme" teorisi bakımından oldukça önemli ve ilginçtir.

AB ise bu bölgelerin bağımsızlık taleplerinin önünü kesmemekte olup, üye devletlerin toprak bütünlüğü ilkesine de saygı göstermektedir (Aydın, 2017:549). İskoçya örneğine baktığımızda Anayasal olarak İskoçların bu hakkı kullanmasının önünde bir engel olmamasına rağmen halkın bağımsızlıklarını elde ettikten sonra AB vatandaşlığından olma korkularından dolayı yapılan referandumda hayır demişlerdir. Bu durum karşısında birliğin tavrının da farklılık göstereceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, İskoçya'da yapılan referandumda İskoç halkının "Kendi Kaderini Tayin Etme" teorisi bağlamında AB'nin etkisi nedir? sorusuna cevap aramaktır. Çalışmada öncelikle kavramsal olarak kimlik, etnik kimlik ve etnik grup kavramları kısaca incelenerek etnik grupların ayrılıkçı hareketlerini açıklayan self determinasyon hakkı kuramına değinilecektir. Ardından İskoçların kendilerine tanınan bağımsızlık referandumu sonucunda "hayır" demelerini kendi kaderlerini kendileri belirleme haklarını kullanmada verdikleri kararlarını anlamak amacıyla kendi tarihsel süreci ile ilgili bilgi verilecektir. Son bölümde ise İskoçya'da yapılan referandum ile İskoç halkının "Kendi Kaderini Tayin Etme" teorisi bağlamında AB'nin etkileri incelenerek makaleye son verilecektir.

2. KİMLİK, ETNİK KİMLİK, ETNİK GRUP

Self determinasyon yaklaşımının en önemli bileşenlerinden birisi olan etnisite bu bölümde kimlik, etnik kimlik ve etnik grup kavramları üzerinden açıklanmaya çalışılacaktır. Bu kavramsallaştırma daha sonraki bölümlerde vakanın gerekçelendirilmesinde önemli bir araç olacaktır.

2.1. Kimlik

"Sözlük anlamı itibariyle kimlik, "bir kimsenin, bir grubun bireyselliğini, ayırt edici özelliğini oluşturan, onun başkalarından ayırt edilmesini ve kendini kendi olarak bilmesini sağlayan sürekli ve temel özelliğidir" (Büyük Larousse, 1992:6780). Kişi kendini bir kimlikle tanımladığında doğal olarak başka bir kişi de kendini farklı bir kimlikle tanımlar. İşte tam da burada kimlik, kişileri birbirinden ayıran özelliğinden dolayı "ötekiler" yaratır (Deniz, 2014:18).

Kimliğin en temel görevi bireyi veya grubu diğer birey veya gruplardan ayırt etmesidir. Ayırt etmesi için de bireyin ya da grubun "öteki"lerden ayıran kendisine ait özellikleri belirlemektir. Bu bakımdan kimlik kavramı; a)ben\biz ve b)ötekiler olmak üzere iki farklı kavramı da kapsamaktadır (Şen, 2004:4).

Kimlik kavramı birçok özelliği bünyesinde barındırmaktadır:

- 1) Kimlik hem süreklilik hem de dönüşüm içerir.
- 2) Kimlik toplumsal olduğundan, farklılık ve başkalık olgusuna ihtiyaç duyar. Bu yüzden "öteki" yaratır.
- 3) Ortak bir geçmişi simgeler.
- 4) Kendi içerisinde birçok farklı türü barındırır. (Deniz, 2014:18-21)

Kimlik, etnik kimlik, ulusal kimlik, kolektif kimlik ve medeniyet kimliği olmak üzere kendi içinde türlere ayrılmıştır. Çalışmanın konusu olan İskoçların İngilizlerden farklı olan bir İskoç kimliği oluşturma çalışmalarında etnisitenin kimlik oluşturmada etkilerini anlamak amacıyla kimlik türlerinden biri olan etnik kimliğin incelenmesi gereklidir.

2.1.1. Etnik Kimlik

"Eski Yunancada "halk" anlamına gelen "ethnos" sözcüğünden türetilen etnisite, atalara ait ortak mirasla karakterize edilen bir topluluktan geldiğine inanan kimseleri ifade etmektedir" (Kurubaş, 2008:13). Konu ile ilgili çalışmalarda, etnisite kavramının ırk kavramından farklı olduğuna özellikle vurgu yapılmaktadır. Irk kavramı ele alındığında biyolojik değişkenler dikkate alınırken, etnisite dendiğinde daha çok dilsel, toplumsal ve kültürel benzerliklere dikkat çekilmektedir (Somersan, 2008:87). Buna göre ırk, bir grubun zihinsel niteliklerini belirleyen benzersiz kalıtsal biyolojik özelliklere sahip olduğu savunulan bir toplumsal grup olarak tanımlanmaktadır (Smith, 1994:42-43).

"Kuramsal olarak etnisiteye primordial ve araçsal olmak üzere iki farklı açıdan yaklaşmaktadır. Primordial yaklaşım, etnisiteyi doğuştan kazanılan, doğal ve zaman içerisinde değiştirilemez bir bağlılık duygusu olarak görür (Kurubaş, 2008:13). Araçsal yaklaşım ise etnisitenin doğuştan kazanılmadığını, zaman içerisinde gelişen sosyo-politik koşullar çerçevesinde değişebilen toplumsal tasarımlar olarak kabul etmektedir (Emeklier, 2012:318). Smith, araçsalcılara göre bir etnik gruba aidiyet, bireyin kendi durumuna göre değişiklik gösteren, algı ve duygularla ilgili bir mesele olduğunu, bireyin durumu değiştiğinde grup aidiyeti de değişeceğini ya da en azından bireyin bağlı kaldığı kimlik ve söylemin o birey açısından önemleri farklı dönem ve durumlara göre değişiklik göstereceğini belirtmiştir (Smith, 1994:41). Aynı zamanda Smith, "bu iki uç nokta arasında" etnik kimliğin tarihi ve kültürel değişkenliğini ortaya koyan yaklaşımların bulunduğunu söyleyerek primordial ve araçsal yaklaşımlar arasındaki bağı vurgulamıştır (Smith, 1994:41).

2.2. Etnik Grup

Etnik grup, bireylerin rolünü ve tarihi anıları vurgulayan, din, dil, gelenek gibi bir veya birden fazla kültürel farklılığa göre tanınan ve ayırt edilen bir topluluktur (Smith, 1994:41). Smith'in tanımından hareketle, bir etnik grup veya etnik topluluğunun oluşması için İngiltere'de İskoçlar gibi özel bir adı, bunun yanında etnik grubun paylaşılan tarihi anıları, dili, kültürü, belirli bir kimlik ve dayanışma duygusu gibi özelliklerin olması gerekmektedir.

"Grupların ve toplulukların oluşumunda daima "öteki" unsuru büyük önem taşır ve "öteki" ile temas gereklidir. Yapılan araştırmalar, farklı bölgelerden ve farklı kültürel yapılardan kişi gruplarının birbiriyle etkileşime girmeleri neticesinde karşı grup ile arasındaki farkları görmeye başlamışlardır. Bu bakımdan, etnik kimliğin etnik kimliğin tecrit (isolation) yerine temas (contact) neticesinde oluştuğu görülmektedir" (Şen, 2004:15-16).

3. SELF DETERMİNASYON KURAMI

Kendi geleceğini belirleme ilkesinin kökeni bazı araştırmacılara göre Aristo'ya kadar uzanmaktadır. İlke ilk olarak kişilerin kendi mezhebini belirleme hakkı olarak ortaya çıkmıştır. Ardından Aydınlanma çağına gelindiğinde kişilerin kendi kaderini kendisinin belirleme hakkı olarak belirlenmiştir (Ali, 2013:4). Avrupa kökenli olan Self determinasyon kavramı temelde halk egemenliği ilkesine dayanmakta ve liberal demokrasi düşüncesi ile bağlantılıdır. Geçmişte oldukça eskiye dayanmasına rağmen ancak 18. yüzyılın ikinci yarısından sonra sağlam temellere literatüre oturmaya başlamıştır (Kütükçü, 2004:260). 1789 Fransız Devriminden sonra self determinasyon kavramı çok yoğun bir şekilde kendisinden söz ettirmiştir.

"Aynı şekilde; 1688 İngiliz Devriminde ve Amerikan kolonilerinin bağımsızlık savaşında da halkların kendi kaderini belirleme ilkesinden sıkça söz edilmişti. Kendi kaderini belirleme ilkesi ilk dönemlerde zaman zaman el değiştiren topraklar bakımından uygulanmış ve belli bir bölge halkından hangi devletin egemenliğini tercih ettiklerini belirlemelerini istenmiş ve belli bir süre zarfında tercih ettiği devletin ülkesine göç etme hakkı tanınmıştır" (Uz, 2007:61).

Self determinasyon, günümüz siyaset dünyasının belirlenişi ve bundan sonra meydana gelebilecek değişikliklere ilişkin olarak sıkça söz konusu olmaktadır (Kütükçü, 2004:260). Literatürde self-determinasyon kavramı ile ilgili farklı tanımlamalar yapılmaktadır. Donald C. Whatt, kavramı bir devletin "halkı"nın kendi hükümetlerini seçme hakkı olarak tanımlamıştır. Kavramı etnisite açısından ele alan Lloyd N. Curtler ise, self-determinasyon ilkesini, etnik dil veya din grubunun ayrı bir ulusal egemenlik oluşturabilmek için, var olan ulusal sınırları yeniden düzenleme hakkı şeklinde tanımlamaktadır (Aydın, 2017:531).

Vladimir Lenin, Josef Stalin, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Woodrow Wilson, Self-determinasyon kuramı ile yakından ilgilenmişlerdir (Uz, 2007:61). Ulusların hak eşitliğini benimseyen ve savunan Lenin, bu bağlamda ulusların kendi kaderlerini tayin etmesi o ulusların yabancı ulusal bütünlerden siyasal bakımdan ayrılarak bağımsız bir ulusal devlet oluşturabileceklerini dile getirmiştir (Ali, 2013:11).

Halkların egemenlik hakkını savunan Stalin, ulusların egemenliği altında yaşadıkları devletten ayrılma haklarının olduğunu ancak bu hakları Komünist Parti'nin menfaatlerinin izin verdiği ölçüde kullanılabileceklerini belirtmiştir (Uz, 2007:61-62).

Wilson ise, 18 Ocak 1918 tarihli 14 ilkesinde self determinasyon ilkesini savunmuş ve liberal ilkeler doğrultusunda halkların kendi kaderlerini tayin hakkının olduğunu vurgulamıştır (Uz, 2007:62). Bu 14 ilke arasında self determinasyon kavramı tam olarak geçmese de ilkelerin 6 tanesi kendi geleceğini belirleme ile ilgilidir (Ali, 2013:15).

Wilson'a göre kendi geleceğini belirleme anlayışı batı demokrasi teorisinden kaynaklanmaktadır. Kendi geleceğini belirleme, halk egemenliğinin mantıksal sonucu olarak, halkın özgür iradesiyle kendi yöneticilerini seçme hakkından oluşuyordu (Ali,2013:14).

İngiltere'de (İskoçya) grubu kendi kaderini belirleme konusunda önemli adımlar atmıştır. İngiltere'de İskoçya etnik grubu bağımsızlığını talep ederken herhangi bir silahlı çatışmaya veya terör olaylarına başvurmadan anayasal yolları kullanmışlardır. Fakat İskoçlar kendi kaderlerini belirleme konusunda ülkelerinden ayrıldıkları takdirde AB vatandaşlığından olma korkusu yaşadıkları için ayrılma konusunda emin olamamışlardır. Bu kararsızlıkları seçim sonuçlarına da yansımış İskoçlar bağımsızlıkları için yapılan referandumda az bir farkla "hayır" demişlerdir.

Bu doğrultuda İskoçların kendilerine tanınan bağımsızlık referandumu sonucunda "hayır" demelerini kendi kaderlerini kendileri belirleme haklarını kullanmada verdikleri kararı anlamak amacıyla kendi tarihsel süreçleri ile ilgili bilgi verilecektir.

4. İSKOÇYA

"Eskiden Kaledonya olarak bilinen İskoçya, bugün kullanmış olduğu adı İrlanda tarafından gelen Scotia (İskoç) kabilesinden almıştır. İskoçlar tahmini olarak İS. 5. yüzyıl'da İrlanda'dan göçerek kuzey Britanya Adası'na geçip burada Dalria'da isminde bir krallık kurdular. 9. yüzyılın başlarında doğuda bulunan Piktler'le (Kuzey Britonlar) bir olarak İskoçya'nın büyük kısmını oluşturan Alba Krallığı'nı kurdular. 11. yüzyılda ise Strathclyde ve Lothian'ı ele geçirip sınırlarını daha da büyüttüler" (Enterili, 2014:124).

İskoçların kökeni Britanya adasının yerli halkı olan Keltlere; İngilizlerin kökeni ise adaya daha sonra gelen Anglo Sakson ve Normanlara dayanmaktadır. Adanın yerli halkı Keltlerle ve yeni gelen Anglo Sakson ve Normanlar arasında uzun yıllar süren bir mücadele yaşanmıştır (Bayraklı, 2014:1).

"1603 yılında İngiliz Kralı olan VI. James'in varisinin olmaması nedeniyle İskoç Monarşisi İngiltere'ye geçmiştir. 1707'de, VI. James'in eşi olan Kraliçe Ann'in çocuğunun bulunmaması nedeniyle, İskoçlar Britanya Krallığının devam etmesinde önemli bir rol oynamışlardır. O dönemde İskoçya'da, İngiltere'de olduğu gibi ayrı bir "Parlamento" bulunmaktaydı. Ancak İngilizler varlıklarının tehlike altında olduğunu hissettiklerinden dolayı "ulusal birlik" fikri adı altında İskoçlar ve İngilizleri birleştirmek istemişlerdir. Böylece İskoç Parlamentosu feshedilmiştir" (Potter, 1982-1983:338).

1707 yılında Birleşik Krallık adı altında İskoçya'da ve İngiltere'de bulunan "Parlamento"ları birleştirerek bu iki krallığı tek bir parlamento ile yönetilmesi kararı almışlardır. Daha sonraki yıllarda bu birliğe İrlanda'nın da katılmasıyla Birleşik Krallığın ismi Büyük Britanya Krallığı olarak değiştirilmiştir.

İskoçya'da bağımsızlık hareketi silahlı bir çatışmadan ziyade anayasal yollardan siyasi bir mücadeleye dayanmaktadır. Bu bağlamda İskoçyanın bağımsızlığını savunmak amacıyla 1934 yılında kurulan İskoç Milliyetçi Partisi (SNP) kurulmuştur. Birleşik Krallık genelinde yapılan genel seçimlerde uzunca bir dönem adından söz ettiremeyen SNP 1974 yılında

yapılan seçimlerde Avam Kamarasına 11 milletvekili göndermeyi başarmıştır (Kocaman, 2016:252).

İskoçya ile İngiltere'nin birleşmesinden bugüne kadar İskoçya'da halkın bir kesimi tam bağımsızlık talep etmişlerse de bir başka kesimi de İskoçya'da özerk bir yönetimin var olmasını savunmuşlardır. Bu konu ile ilgili kurulan Kilbrondon Komisyonu 1973 yılında yayınladığı raporda İskoçya'da özerk bir yönetimin kurulmasını desteklemiştir. (Bayraklı, 2014:2) Bununla ilgili olarak, 1 Mart 1979'da "İskoçya'ya ve Gallere Kısmi Özerklik Tanıma" konusunda referanduma başvurulmuştur. Referandum sonucunda İskoçya'da referanduma katılanların % 33'ü "hayır", % 31'i "evet" oyu kullanmış, % 40'ı da, oylamaya katılmayarak evlerinde oturmuştur. Evlerinde oturan bu çoğunluğa da eğer oy vermezlerse, bu oy vermenin "hayır" anlamına geldiği söylenmiştir (Potter, 1982-1983:339-340).

Bağımsızlık mücadelesinden vazgeçmeyen İskoçya'nın ikinci girişimi ise 1997'de yapılan referandumdur. Bu referandumda İskoç halkına yetki devri isteyip istemedikleri ve İskoçya Parlamentosu'nun vergi yetkisine sahip olup olmaması ile ilgili iki soru sorulmuştur. Yaklaşık % 61'i oy kullanan ve katılımcıların yaklaşık olarak % 75'i İskoçya halkının kendine ait parlamentosunun olmasını istemiştir. İskoçya halkının yaklaşık olarak % 64'ü ise Parlamentosunun vergi değiştirme yetkisine sahip olmasını desteklemiştir (Enterili, 2014:126-127).

Referandum sonuçları doğrultusunda 1999 yılında İskoçya Parlamentosu kurularak yasama ve yürütme yetkilerinin bir kısmı İskoçya Parlamentosu'na ve İskoçya Parlamentosu'nun belirlediği yürütme organlarına aktarılmıştır (Enterili, 2014:127). "1999 ve 2003 yıllarında İskoçya'da yapılan seçimler sonucunda İşçi Partisi ve Liberal Demokratların oluşturduğu koalisyon hükümetleri kurulmuştur. İlk defa 2007 yılında yapılan seçimlerde SNP birinci parti olmuştur. Yeşiller Partisinin desteği ile bir azınlık hükümeti kurularak ve 2010 yılında bağımsızlık referandumu yapacağını dile getirmiş ama kurulan hükümetin bir azınlık hükümeti olduğu için bu düşüncesinin gerçekleştirilememiştir. 2011 yılında yapılan seçimlerle SNP 69 milletvekili çıkararak tek başına iktidar olmasıyla bağımsızlık tartışmalarını tekrar gündeme getirmiştir. Bunun üzerine de Londra Hükümeti 18 Eylül 2014'te bağımsızlık referandumunun yapılmasına izin vermiştir" (Kocaman, 2016:253).

İskoçya'da "kısmi özerklik" akımının ortaya çıkması şu şekilde özetlenebilir. Ekonomik gelişmeler, İskoçya'da İngiltere'ye nazaran daha yavaş olmaktadır. İskoçya özerk bir yapı olduğunda bu ekonomik açıdan geri kalmışlığı ortadan kaldırılabileceği düşünülmektedir. İskoçya'nın kısmi özerklik istemesinin bir diğer en önemli nedeni ise, 1970 yılında Kuzey Denizde petrolün bulunmasıdır. İskoçya kısmi özerklik statüsüne kavuştuğu takdirde petrolden elde edilecek gelirin İskoçya'da kalarak ekonomik açıdan çok faydası olacağı düşünülmektedir. Bu sebeplerle İskoçlar bağımsızlıklarını istemektedirler. İskoçya'da ayrılıkçı hareketlerinin meydana gelmesinin altında yatan temel nedenler "kültürel" nedenler değil "ekonomik" nedenler olduğu ortaya çıkmaktadır.

5. AB ve İSKOÇYA BAĞIMSIZLIK REFERANDUMU

İskoçya, anayasal düzlemde hiçbir engelle karşılaşmamış istedikleri bağımsızlık referandumunu İngiltere onaylamıştır. İskoçlar, Kuzey Denizde petrolün bulunmasının ardından petrolden gelen gelirlerin tamamının onlarda kalmasını isteyerek İngiltere'den ayrılmayı talep etmişlerdir. İskoçların bir kısmı İngiltere'den ayrılmayı isterken bir kısmı da bu petrol rezervlerinin git gide azalacağını savundukları için İngiltere'den ayrılmayı istememişlerdir. İskoçlar bu sebeple bölünmüşler ve oldukça kararsız kalmışlardır. İskoçların kararsız kalmalarındaki bir diğer etken ise AB'dir. İskoçlar İngiltere'den ayrıldıkları takdirde

AB'nin dışında kalacaklarını, AB vatandaşlığından olarak sağladığı haklardan mahrum kalacağı korkularını yaşamaktadırlar. Bu korkuları İskoçları İngiltere'den ayrılmaları hususundan kararsız kılmaktadır. Kararsızlıklarını kendilerine tanınan bağımsızlık referandumunda "hayır" diyerek göstermişler, "kendi kaderlerini kendileri belirleme" haklarını da bu şekilde kullanmışlardır.

5.1. İskoç Halkı Duruşu

"Avrupa'da petrol üretiminde İngiltere'nin ikinci sırada yer alması İskoçya'nın sahip olduğu petrol ve doğalgaz alanlarıyla mümkündür. İskoçya'nın bağımsızlığı bu alanların İngiltere karasuları dışında kalacak olması sonucunu doğurmaktadır" (Mercan, 2012). Birleşik Krallıktan ayrılma taraftarları Kuzey Denizinden çıkan petrolün İskoçya'ya kalmasını istemektedir. Fakat Birleşik Krallıktan ayrılmak istemeyenler ise Kuzey Denizinden çıkan petrolün git gide azaldığı gerekçesiyle ayrılmak istememektedirler. Her iki tarafta bu olayla karşı karşıya kalırken İngiltere için lehine gelişmektedir.

İskoçların, Katalanlar gibi bağımsızlık taleplerin altında kültürel, etnik ya da siyasi faktörler değil ekonomik faktörler yatmaktadır. Bu durumda İskoçlarda bağımsızlık yanlıları ve bağımsızlık karşıtları olarak ikiye ayrılmalarına sebep olmuştur.

2014 Eylül ayında yapılan bağımsızlık referandumunda az bir fark ile sandıktan "hayır" çıkmıştır. Kararsız olan İskoçların bağımsızlık referandumda hayır diyerek bu bölünmüşlüklerini ve kararsızlıklarını göstermişlerdir. İskoçların referandumda hayır demelerinin altında yatan temel neden olarak Birleşik Krallıktan ayrıldıkları takdirde Avrupa Birliği üyeliğinden olacakları korkusu yatmaktadır. Anayasal olarak önlerinde hiçbir engel bulunmayan İskoçlar bağımsızlıkları için yapılan referandumda az bir farkla hayır diyerek "kendi kaderlerini kendileri belirlemeleri" hususunda önemli bir adım atmışlardır.

5.2. AB'nin Duruşu

Bağımsızlık mücadelesi veren İskoçların ortak amacı AB'ye devam edebilmektir. Fakat bağımsızlıklarını kazandıkları takdirde AB'den veto yeme korkusu vardır. İskoçya'da ekonomik olarak güçsüz değildir. Fakat İngiltere ile birlikte daha güçlü bir İskoçya söz konusuysen İskoçya'nın tek başına çokta değer teşkil etmeyeceği gerçeği söz konusudur (Kocaman, 2016:261).

İskoç halkı, Birleşik Krallığın egemenliği altındayken bağımsızlıklarını elde ettikleri takdirde sahip oldukları Avrupa vatandaşlığı statüsünü kaybetme korkusu yaşadıklarından oldukça kararsızdırlar. Bağımsızlıkla birlikte Avrupa Birliğinin dışında kalarak sahip oldukları birçok haktan mahrum kalacakları düşüncesi İskoç halkını fazlasıyla düşündürmektedir. İskoç halkı için İngiliz vatandaşlığından ziyade Avrupa Birliği vatandaşlığı daha fazla önem taşımaktadır (Kocaman, 2016:261).

Avrupa Birliği şemsiyesi altındaki ülkeler içindeki ayrılık hareketlerinde tanıma sürecini değerlendirirken düşünmemiz gereken bir etmen de Avrupa Birliği üst egemenliği olmaktadır. Bu üst egemenlik sorunu konuyu farklı bir düzleme taşımakta ve Avrupa Birliğinin geleceğini yakından ilgilendirmektedir. (Aydın, 2017:548-549) Avrupa Birliği kapsamında İskoçya birlik içinde kalmak istemektedir. Bu noktada AB, açıkça bağımsızlık taleplerinin önünü kesmese de üye devletlerin toprak bütünlüğüne saygı göstermektedir. Ancak bağımsız olmak isteyen bölgelerin talepleri ve bu bölgelerin AB içerisinde kalma isteği ve bu bölgelerin ekonomik potansiyeli, birliğin politikalarını etkileme ve geleceğini değiştirme gücünü de barındırmaktadır (Aydın, 2017:549).

Kurulduğundan bu yana AB içindeki hiçbir ülkede herhangi bir ayrılma durumu olmaması, olası bir ayrılmayı daha önce test edilmemiş bir örnek yapacaktır (Aydın, 2017:550). Bu deneyim daha önce dayanak bir model olmadığı için zorunlu olarak kendine özgü koşulları ve sonuçları da beraberinde getirecektir. Bu yüzden de birlik İskoçya referandumu ile birlikte bu sorun üzerine düşünmeyi daha yoğun bir şekilde başlamıştır. Buradaki temel problemlerden biri de ayrılmanın şeklidir. İskoçya örneğinde Anayasal olarak İskoçların bu hakkı kullanmasının önünde bir engel yoktur. Bu yüzden bu durum karşısında birliğin tavrının da farklılık göstereceği düşünülmektedir (Aydın, 2017:550).

6. SONUÇ

İkinci Dünya Savaşının Avrupa'da getirdiği sosyal, ekonomik, siyasal yıkımların olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak ve yeni bir çatışmanın bir daha yaşanmaması amacıyla Avrupa ülkeleri tarafından çalışmalar başlatılmıştır. Çalışmaların ilk adımı Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu (AKÇT) kurmasıyla atılmıştır. 1957 yılında imzalanan Roma Antlaşmasıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nun (EURATOM) kurulmasıyla ekonomik alanda bütünlük sağlama çalışmaları devam etmiştir. 1960'lı yılların sonunda bu üç topluluk tek bir çatı altında birleşerek Avrupa Topluluğu (AT) adını almıştır. 1987 yılında Tek Avrupa Senedi ile Avrupa bütünleşmesine yönelik önemli bir adım atılmıştır. 1992 tarihinde imzalanan 1993 yılında yürürlüğe giren Maastricht Antlaşmasıyla Avrupa Topluluğu'na üye devletler arasında siyasi bir birlik oluşturma fikri hayata geçirilerek Avrupa Birliği (AB) kurulmuştur (Şen, 2004:1).

Ekonomik ve siyasal bütünleşmenin ardından Avrupa'da ortak bir "Avrupalı Kimliği" oluşturmaya yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Avrupa Birliğine üye olan ülkeler çok farklı ulusallıklardan meydana geldiği için ortak bir kimlik oluşturma çalışmaları ulusal kimlikler ortadan kaldırmayan "farklılık içinde bütünlük" anlayışı üzerine oluşturulmaya amaçlanmıştır (Gürkaynak, 2011: 8). Fakat AB her ne kadar bu anlamda çaba sarf etse de AB'ye üye olan ülkelerden İngiltere, İspanya, Belçika, Fransa, İtalya'da etnik etnik ayrılıkçı örgütler ortaya çıkmıştır.

Çalışmamızın konusu olan İngiltere'de İskoçya etnik ayrılıkçı örgütü bulunmaktadır. Bu ayrılıkçı örgütler bağımsızlıklarını talep etmede herhangi bir teröre veya silahlı çatışmalara başvurmadan Anayasal yolları kullanmışlardır. 2014 yılında yapılan bağımsızlık referandumunda İskoçlar "kendi kaderlerini kendileri belirlemede önemli adımlar atmışlardır.

İskoçlar, etnik, kültürel nedenlerden ziyade özellikle Kuzey Denzinde petrol bulunmasıyla petrolden gelecek gelirlerin tamamının onlarda kalmasını istedikleri için bağımsızlıklarını talep etmektedirler. Fakat İskoçların bir kısmı bu rezervlerin git gide azaldığını düşündükleri için İngiltere'den ayrılmaya çok sıcak bakmamaktadırlar. Bu sebeple bağımsızlık taraftarı olanlar ve bağımsızlık taraftarı olmayanlar olmak üzere İskoçlar ikiye bölünmüşlerdir. İngiltere'den ayrıldıkları takdirde AB vatandaşlığından olarak sahip oldukları haklardan mahrum kalma korkusunu da yaşayan İskoçlar oldukça kararsızdırlar. 2014'te bağımsızlıkları için yapılan referandumda az bir farkla sandıktan "hayır" çıkması bu bölünmüşlüklerinin ve kararsızlıklarının etkilerini göstermektedir.

AB ise bu bölgelerin bağımsızlık taleplerinin önünü kesmemekte olup, üye devletlerin toprak bütünlüğü ilkesine de saygı göstermektedir. İskoçya örneğinde Anayasal olarak İskoçların bu hakkı kullanmasının önünde bir engel yoktur. Fakat İskoçlar, "kendi kaderlerini kendileri belirleme" haklarını kendilerine tanınan bağımsızlık referandumunda bağımsızlıklarını elde ettikleri takdirde AB vatandaşlığından olma korkularından dolayı

referandumda "hayır" diyerek İngiltere'de kalmayı tercih etmişlerdir. Bu yüzden bu durum karşısında birliğin tavrının da farklılık göstereceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ali, A. H. (2013). Uluslararası Hukukta Kendi Geleceğini Belirleme (Self Determination) Hakkı. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aydın, R. (2017). Self-Determinasyon Ve Ayrılma Hakkı Çerçevesinde Katalonya'nın Bağımsızlık Sorunsalının Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(11): 531-550.
- Bayraklı, E. (2014). İskoçya'nın Bağımsızlık Referandumu: Avrupa'da Yeni Bir Devlet mi Doğuyor? *Seta Perspektif*, 71: 1-2.
- Büyük Larousse (1992). Milliyet, İstanbul.
- Bora, B. (2014). İskoçya Bağımsızlığa Hayır Dedi. Erişim Tarihi: 20.02.2018, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/iskocya-bagimsizliga-hayir-dedi-27231141>
- Deniz, T. (2014). Yükselen İslamofobi'nin Avrupa Kimliğine Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Emeklier, B. & Sandıklı, A. (Ed.) (2012). *Fransa'nın Etnik Sorunların Politik-Psikolojik Bir Yaklaşım: Korsika Örneği*. Sandıklı, A. (Ed.) *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri* (s. 313-385), İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- Enterili, Y. (2014). İskoçya'nın 18 Eylül 2014 Bağımsızlık Referandumu'nun Tarihsel Süreci, Historical Process Of Scottish Independence Referendum in 18 September 2014. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2): 121-136
- Gürkaynak, M. (2011). Avrupa Birliği'nin Ulusçuluk ve Bütünleşme Paradoksu. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(8): 1-12
- Kocaman, E. (2016). Ayrılıkçı Hareketler Denkleminde "İskoçya ve Katalanya. *GÜSBED, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 7,(15): 252-261.
- Kurubaş, E. (2008). Etnik Sorunlar: Ulus-Devlet Ve Etnik Gruplar Arasındaki Varoluşsal İlişki. *Doğu Batı Dergisi*, 11(44): 11-41
- Kütükçü, M. A. (2004). Uluslararası Hukukta Self-Determinasyon Hakkı ve Türk Cumhuriyetleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12: 260.
- Mercan, S. (2012). Birleşik Krallık'ta İskoçya'nın Bağımsızlığı Sorunu. *21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, Erişim Tarihi 11.03.2018*, <http://www.21yyte.org/tr/arastirma/ingiltere/2012/03/01/6511/birlesik-krallikta-iskocyanin-bagimsizligi-sorun>
- Potter, A. (1982-1983). İskoçya'ya Kısmi Özerklik. (Çev. Tayfun Akgüner). *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 48(1-4): 338-340.
- Smith, A. D. (1994). *Milli Kimlik*. (Çev. Bahadır Sina Şener). İstanbul: İletişim Yayınları.

Somersan, S. (2008). Babil Kulesi'nde Etnilerden Ulus-Devletlere *Doğu Batı Dergisi*, 11(44): 75-90.

Şen, S. (2004). Avrupa Birliği'nde Kimlik Sorunu. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Taşdemir, F. (2015). Uluslararası Hukukta Toprak Bütünlüğü İlkesi, Tanıma Doktrini Ve Bir Norm Olarak Ayrılma Hakkı, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3): 644 - 668.

Uz, A. (2007). Teori ve Uygulamada Self-Determinasyon Hakkı. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 3(9): 60-81.